

KARL MARX

Karl Marx is vooral gekend als de auteur van werken als ‘Het Kapitaal’ en ‘Het Communistisch Manifest’. Velen weten ook dat de naam van Friedrich Engels nauw met de zijne verbonden is. Over de inhoud van zijn werken herinneren wij ons zijn oproep: ‘proletariërs van alle landen, verenig u!’ en zijn uitspraak “Godsdienst is opium voor het volk”.

Hoewel de gemiddelde kennis over Karl Marx hier veelal stopt, vinden wij hierin vaak al genoeg reden om hem bij voorbaat te verwerpen. Uit christelijk oogpunt, omdat hij tegen de godsdienst is. Maar ook uit sociaal oogpunt, omdat hij overkomt als een volksmenner die oproept tot geweld. Bovendien voelen velen van ons helemaal geen nood aan het omverwerpen van een systeem dat ons toelaat in relatieve welvaart te leven en te genieten van wat met zoveel moeite na twee wereldoorlogen opgebouwd werd. Komt daar nog bij dat de landen die zich communistisch noemden een economische en sociale puinhoop zonder weerga achterlieten en er nooit in geslaagd zijn om voor hun bevolking een hoger welvaartspeil te creëren dan wat bij ons bereikt werd.

Het Communistisch systeem, dat zich op Karl Marx beroept, heeft zich trouwens wel een heel slechte naam verworven: de wreedheid van Stalin, de Berlijnse Muur, de invallen in

Hongarije en Tsjecho-Slowakije, de Goelag archipel, ... als dat is wat Marx ons te bieden heeft, dan is de rekening snel gemaakt.

En daarbij ... “proletariërs ...” da’s iets van uit de tijd van de industriële revolutie. Er is zoveel veranderd sinds het begin van de 20e eeuw. Waarom nog oude koeien uit de gracht halen?

Laten wij , voordat we daarop verder ingaan, kennis maken met Karl Marx:

Karl werd op 5 mei 1818 geboren in Trier. Zijn vader, Heinrich, was een welstellend advocaat die van de Joodse naar de Protestantse godsdienst was overgestapt om zijn carrièremogelijkheden in het Christelijke Pruisen veilig te stellen. Zijn moeder was van rijke afkomst.

Karl zelf blonk reeds in het middelbaar onderwijs uit als een veelzijdige en bijzonder intelligente student. Later studeerde hij met succes rechten, filosofie en geschiedenis aan de universiteiten van Bonn en Berlijn.

Uit zijn eindthesis blijkt een materialistische en atheïstische ingesteldheid. Hij had eveneens een grote interesse in de grote filosoof Hegel. Op 23-jarige leeftijd wordt hij politiek redacteur bij een progressief-democratische oppositiekrant. Twee jaar later, hij is ondertussen getrouwd, trekt hij met zijn vrouw naar Frankrijk waar hij de ideeën van de Franse socialisten leert kennen. Hier leert hij ook Friedrich Engels kennen, de zoon van een textielfabrikant, met wie hij zijn ganse leven zal bevriend blijven.

In 1848 wordt hij, onder Pruisische druk, het land uitgewezen. Hij zal het grootste deel van zijn leven, meestal in schrijnende armoede, in Londen doorbrengen. Hier ondergaat hij de invloed van de Engelse economen. Studerend, reizend en schrijvend ijvert hij voor de verwezenlijking van zijn grote revolutie. Zijn doel is om de controle over de fabrieken en productiemiddelen te ontnemen aan de kapitalisten en toe te kennen aan het volk.

Als hij op 14 maart 1883 sterft, zitten de kapitalisten evenwel vaster in het zadel dan ooit en werd het eerste deel van ‘Das Kapital’ door de internationale pers maar lauwtjes begroet. Friedrich Engels zal het werk van Marx verder afwerken en laten publiceren.

Naar het schijnt was Marx op oudere leeftijd geen sympathieke man: hij was getekend door de tegenslagen die hij te verduren kreeg en de ellende rondom hem maakte hem nors en humeurig. Hij was autoritair, zelf bezig, maar zonder respect voor het gezag. Hij was ook verkwistend. Maar hij was evenzeer consequent in zijn betrachtingen en verspreide een overvloed aan ideeën die langzaam aan overal ingang vonden:

- Staatsinmenging in de economie
- Progressieve belastingen
- Afschaffing van – later afgezwakt naar belasting op – erfrecht
- Centralisatie van het krediet in een Nationale Bank
- Indeling en verbetering der gronden volgens gemeenschappelijk plan
- Arbeidsplicht voor iedereen
- Openbaar en kosteloos onderwijs van kinderen
- Afschaffing van kinderarbeid
- Sociale voorzieningen
- Enz....

Marx leefde in een zeer rumoerige periode van de wereldgeschiedenis: revoluties, onafhankelijkheidsoorlogen en oorlogen tussen de machtige Europese staten volgden elkaar in snel tempo op. Tezelfdertijd veranderde de industriële revolutie het uitzicht van de wereld en opende ze de weg naar grootse perspectieven.

Temidden van dat alles beleefde de kleine man echter een nieuwe slavernij, erger dan deze die hij tijdens de Franse Revolutie had helpen omver werpen. In de steden verhongerden de werklozen. Arbeiders leefden met ganse gezinnen samengepakt in vochtige, veel te kleine krotjes, verstoken van elke vorm van comfort of hygiënische voorzieningen. Het hele bestaan van eenvoudige mensen werd getekend door kinderarbeid, 14-urige werkdagen in onmenselijke omstandigheden, epidemieën, prostitutie, misdaad en corruptie.

De gemiddelde levensverwachting van een arbeider was niet eens 40 jaar. Bij een zeer hoog geboortecijfer, 3%, bereikte de kindersterfte – het grote aantal dood geboren kinderen niet meegerekend – 1 op 10, tegenover minder dan 2 op 100 nu !

Gewone mensen hadden nauwelijks rechten. Er was slechts de “Christelijke Liefdadigheid”: dochters van rijke bourgeois kochten hun gemoedsrust (en zielenrust) af met het uitdelen van aalmoezen aan het werkvolk dat door hun vaders werd uitgehongerd. Het is deze toestand, bewust in stand gehouden door een handvol bevoorreelden die Marx de kracht gaf om zijn hele leven in te zetten voor de

verbetering van de positie van de verdrukte arbeiders.

Marx predikte inderdaad opstand, revolutie. Als we de periode bekijken waarin hij leefde, kunnen wij moeilijk anders dan concluderen dat het er toen sterk naar uitzag dat dit de enige oplossing was. Bedenk bijvoorbeeld dat er in het België van 1830 slechts 45.000 geprivilegieerden uit de bezittende klasse stemrecht hadden, dat er geen vakbonden toegelaten werden, dat er geen sociale zekerheid was en dat elke arbeider een willoos werktuig was, overgeleverd aan de willekeur van de oppermachtige baas, die ieder protest gemakkelijk in de kiem smoorde met de hulp van het opgebouwde rechtssysteem, de politie en het leger.

Tot 1990 was er een theorie die stelde dat kapitalisme erin geslaagd was te voorkomen dat de oproep van Marx voldoende gehoor kreeg, door te evolueren naar een synthese tussen het harde kapitalisme en het communisme in. In de Westerse landen hadden de arbeiders het beter dan ooit tevoren. Uiteindelijk, zo was de hoop, zou de meest bevredigende oplossing gevonden worden tussen de beide systemen in: een nieuwe, rechtvaardiger, internationale synthese. Velen hadden daarbij het Scandinavisch Model voor ogen.

Wij mogen evenwel niet blind zijn voor recente ontwikkelingen. Nadat zij het in de USA voor het zeggen kregen onder Nixon en Ronald Reagan en zij een reeks successen boekte bij de onderdrukking van socialistisch geïnspireerde ontwikkelingen in Latijns Amerika

(Argentinië, Chili, Peru, Guatemala, Nicaragua, El Salvador, Panama, ...), slaagden de neo-liberalisten er zowaar in de ontspoorde Sovjet-Unie helemaal de afgrond in te krijgen.

Vervolgens kregen wij te maken met een zegevierend kapitalisme dat volop inzet op globalisering als middel om de productiekosten te drukken en de winsten te maximaliseren. Een systeem dat voor toegenomen welvaart zou zorgen en iedereen zou ten goede komen: software uit Indië, textiel uit China, TV's uit Zuid Korea en Japan, ... iedereen gelukkig.

Maar is dit wel zo? Los van de vaststelling dat de Afrikaanse boeren het zelden zo slecht hadden als nu, stellen wij vast dat de sociale vooruitgang helemaal geen gelijke tred houdt met snelle stijging van economische en politieke invloed van een aantal ontwikkelingslanden (China, Brazilië, ...). Daarnaast zorgt de globalisering voor een toenemende werkloosheid in het Westen, die er inmiddels al twee decennia voor zorgt dat de omzetten en winsten van de grote multinationals en de vergoedingen die deze bedrijven aan hun top management uitbetalen, expansief uitzetten terwijl de lonen van de arbeidende bevolking in toenemende mate onder druk staan en steeds meer flexibiliteit geëist wordt van het personeel.

Bijkomend stellen wij vast dat het inmiddels een algemeen verspreid gebruik is dat de zonen en dochters van de rijken hun opleiding aan dezelfde Westerse universiteiten volgen en dat de leden van de top elite, ongeacht hun nationaliteit, bestuurderszitjes aanboden krijgen in de meest succesvolle bedrijven. Ondertussen woekert er op de puinhoop van de Sovjet-Unie een hard kapitalisme, waarvan de rijkste vertegenwoordigers kiezen voor een veilige woonplaats in London of andere Europese grootsteden.

Het lijkt er met andere woorden steeds meer op dat de upper-classes van deze wereld mekaar als maar beter verstaan en de handen in mekaar slaan over grenzen van landen en ideologieën heen om fabelachtige fortuinen op te bouwen, terwijl de doelstellingen voor de terugdringing van de armoede even onbereikbaar lijken als ooit tevoren. Terwijl zowel binnen de grenzen van de verschillende landen als tussen de landen zelf de kloof tussen rijk en arm steeds verder en sneller toeneemt, leren wij leven met nieuwe vormen van liefdadigheid: enerzijds houden er steeds meer super-rijken hun eigen liefdadigheidsbedrijf op na. Sommige van deze organisaties beheren enorme budgetten en spenderen fortuinen aan onderzoek naar ziektes als aids en kanker. Daarnaast zijn er de liveshow op TV. die bij iedereen de hoop gaande houden dat, met een beetje geluk, één telefoon of sms'je naar het goede programma kan voldoende zijn om in het leven een nieuwe kans te krijgen.

En net zoals de rijken van deze wereld steeds meer op mekaar gaan gelijken, doen dat ook de armen. In de Verenigde Staten werd de algemene ziekteverzekering die president Obama wilde invoeren onder republikeinse druk dermate uitgehold dat wat overblijft weinig meer is dan de schaduw van de originele plannen.

Een beangstigende evolutie, voorwaar. Maar, keren wij terug naar Marx: Zoals vernoemd was Marx een materialist. Hij ziet de geest als een product van de materie. Met andere woorden: Het zijn, volgens hem, de samenstelling en de vorm van onze hersenen die ons de mogelijkheid bieden te reflecteren over ons bestaan.

Onze Westerse beschaving is nog volop gewikkeld in een proces waarbij wij ons langzaam losmaken van de dominante invloed van de kerk in onze maatschappij. Nog roept vooral in de Verenigde Staten de gedachte aan het begrip “atheïst” beelden op van wrede heidenen en boosaardige dictators. In de werkelijkheid zien wij dat de hedendaagse dictators zich maar al te gemakkelijk op het geloof beroepen om hun gezag en hun misdaden te verrechtvaardigen. Deze manipulatie van het geloof en van de goedgelovigheid van de mensen is helemaal geen voorrecht van fundamentalistische moslimheersers. Ook bij ons zien wij dat het, om de een of andere duistere – maar voor de hand liggende – reden maar al te vaak de Mobutu’s, Pinochets en Somoza’s zijn die in periodes van crisis op onze steun kunnen rekenen.

Maar, hoe gevaarlijk ook (gedenk Oscar Romero), nu is er tenminste openlijke kritiek mogelijk. Ten tijde van Marx was er nog geen sprake van *Rerum Novarum*. De Kerk baadde in rijkdom, zij misbruikte het geloof van de ongeletterden om de eigen rijkdom nog uit te breiden en vormde in regel samen met de bezittende klasse twee paar handen op één buik. Wat Priester Daens in Aalst overkwam, overkwam goedmenende dorpspastoors die voor de belangen van hun arbeiders durfden op te komen overal: zij werden snel tot de orde geroepen, verbannen naar de kleinste parochies of, als de traditionele middelen

echt niet hielpen, zelfs uit hun kerkelijke functies ontzet.

Marx, opgevoed in een liberale atmosfeer, aanvaardde niet dat de Kerk de mensen aanspoorde tot berusting in hun vreselijk lot. Hij maakte mee hoe de Kerk te pas en ten onpas schermde met de hoop op een beter leven in een bovennatuurlijke wereld na de dood en klaagde aan dat de godsdienst als een wapen door de clerus en de kapitalisten werd ingezet tegen de arbeiders: Doordat de droom van geluk gretig afname vond bij de verpauperde massa’s, werden zij tot een gedwee instrument in de handen van de leidende laag van de bevolking.

Marx ging ervan uit dat, wanneer de mens er maar in slaagde om zijn geluk hier op aarde op te bouwen, zulke vlucht uit de werkelijkheid als vanzelf zou verdwijnen doordat de mensen er geen nood meer zouden aan hebben. ‘De verwording van de bewustzijnsnormen is het gevolg van de economische vervreemding’, zei hij.

Als men God wil verklaren als de verpersoonlijking van de menselijke idealen, dient men vanzelfsprekend ook een verklaring te vinden voor wat in de Christelijke wereld algemeen als Zijn werk wordt beschouwd: “de Schepping”.

Marx vertrekt van het uitgangspunt dat niet God, “De geest”, oneindig is, maar wel “de materie”. Deze materie is dan wel in voortdurende evolutie en heeft de eigenschap dat zij steeds nieuwe materie van een hoger niveau voortbrengt.

Volgens het dialectisch materialisme, “de diamat”, brengen de in alle materie aanwezige tegengestelde krachten steeds nieuwe bestaansvormen voort volgens het principe: these + antithese = synthese. Hierbij is de synthese steeds van een hoger niveau dan these of antithese.

Op een gegeven ogenblik ontwikkelt zich op deze wijze de mens. Zo komt hij tot het begrip “histomat”: het historisch materialisme, want ook de menswording is in voortdurende evolutie, wat zich openbaart onder de vorm van geschiedenis.

Marx hecht veel waarde aan de menselijke geschiedenis: hij bestudeerde ze grondig, analyseerde ze en gebruikte ze om zijn theorie te staven. Door de manier waarop hij deze formuleert en laat starten vanuit een paradijselijke begintoestand, wijkt hij hier af van wetenschappelijke analyse en betreedt hij het terrein van de religie.

Het verhaaltje gaat als volgt:

- In het begin van de geschiedenis leefde de mens gelukkig in een wereld zonder persoonlijke eigendommen: alles was van iedereen en de mens leefde van wat de natuur hem bood.
- Naarmate de mensheid uitbreidde, wijzigde zijn leefpatroon: er werden productiemiddelen ontwikkeld en rond deze productiemiddelen tekende zich steeds duidelijker een groep van bezitters af en een groep van bezitlozen.
- Er ontstond een onderlinge afhankelijkheid tussen de mensen, waarbij de bezitters de vruchten plukten van de arbeid van de bezitlozen (en hen in ruil in leven hielden, maar meestal ook niet veel meer dan dat). Zo ontstond de vervreemding (aliënatie) die sindsdien het noodlot der armen is.
- Het streefdoel van Marx is om tot een samenleving te komen waarin alles opnieuw van iedereen is: de communistische maatschappij, die na de revolutie zal ontstaan en de voorwaarden zal scheppen om iedereen een maximum van geluk aan te bieden als gevolg van de toepassing van de regel dat iedereen moet inbrengen volgens zijn vermogen en ontvangen naar zijn behoeften.

Het onwerkelijke van deze mythe is evident:

De paradijselijke begintoestand is duidelijk religieus geïnspireerd. Er is geen enkel historisch bewijs voorhanden dat er ooit ergens een dergelijke situatie bestaan heeft. Wij mogen in tegendeel aannemen dat de eerste mensen een harde struggle for life uitvochten aan de rand van een door de grote zoogdieren gedomineerde wereld.

De ideale samenleving die zal ontstaan als gevolg van de vestiging van het wereldcommunisme is een utopie, ingegeven door de hoop op een beter bestaan in een rechtvaardiger maatschappelijke omgeving. De droom van Marx ruikt hier opnieuw sterk religieus en gaat voorbij aan de reële spanningen die – ook volgens de eigen leer – overal aanwezig zijn – en blijven.

Herhaaldelijk vielen in dit essay twee begrippen die toch om enige toelichting vragen, namelijk: “productiemiddelen” en “vervreemding” (aliënatie).

Marx poneert dat de mens zijn eigen bestaan mogelijk maakt door de wereld voor zichzelf leefbaar te maken. Dit leefbaar maken geschiedt door arbeid. Arbeid is, met andere woorden, de zelfproductie van de mens door de mens. Wanneer nu de resultaten van de persoonlijke arbeid ontnomen worden aan het individu, ontstaat er vervreemding.

Allereerst: economische vervreemding. De resultaten van zijn arbeid worden in de meest letterlijke zin aan de mens ontvreemd. Hij krijgt in ruil voor zijn arbeid weliswaar loon uitbetaald, maar omdat zijn werkgever moet winst maken, is dit loon stevast minder als de waarde van de gepresteerde arbeid. De arbeider weet dat en voelt zich benadeeld.

Hieruit vloeit een tweede soort vervreemding voort: de sociale vervreemding. Door de ganse geschiedenis heen zien wij dat verschillende sociale klassen tegenover mekaar staan.

Doordat de heersende klasse probeert zich te beveiligen tegen de aanspraken van de benadeelden, ontstaat ook een gerechtelijke vervreemding. Immers: het recht beschermt de gevestigde orde. Als die orde onrechtvaardig is, kan het recht niet rechtvaardig zijn.

Omdat de macht die een on-recht in stand houdt evenmin zelf juist kan zijn, is meteen ook de politieke vervreemding aangetoond. Politieke vervreemding wordt ook met de term “structureel geweld” aangeduid: de maatschappelijke structuren zelf bevoordelen de heersende klasse in hun streven naar heerschappij over de “lagere” (!) klassen.

Omdat wij uiteindelijk allemaal beïnvloed worden door de orde waarin wij leven en denken binnen het gevestigd economisch, sociaal en politiek kader, is er ook sprake van morele vervreemding: onze opvattingen zelf zijn misvormd. Als gevolg van de informatie die wij ontvangen, stemmen zij niet meer overeen met de werkelijkheid der dingen.

Deze ganse situatie kan slechts goed gemaakt worden wanneer de productieverhoudingen de achterstand goed maken die zij hebben opgelopen door de revolutionaire ontwikkeling van de productiemiddelen.

Productiemiddelen? Dan hebben wij het over de middelen die de mens gebruikt om te produceren, om te arbeiden. De aarde zelf is een productiemiddel: zij brengt namelijk vruchten voort. Maar evenzo zijn dat een hamer, een machine, een kantoor, ...

Zolang deze middelen door de eigenaar ervan voor zijn persoonlijk nut worden gebruikt, zonder dat er van enig maatschappelijk engagement sprake is, is er geen probleem. Marx heeft dan ook geen bezwaar tegen privé bezit. Hij stelt evenwel dat het persoonlijk belang moet ondergeschikt zijn aan het algemeen belang, wanneer de beiden in conflict komen. Door de ontwikkeling van de productiemiddelen gebeurde dit al vlug: zij werden té complex om door één man bediend te worden en verwierven in vele gevallen een waarde die boven het persoonlijk nut van de eigenaar uitging.

Onze geschiedenis evolueerde zo dat de bezitters van de productiemiddelen een beroep doen op anderen, die hen hun arbeid leveren in ruil voor geld. De winsten die de bezitters verwezenlijken op de rug van de arbeidenden wordt niet onder de arbeiders verdeeld, maar worden zich toegeëigend door de bezitters, die ze gedeeltelijk herinvesteren in productieve arbeid.

Zo groeiden, al naar gelang van hun verhouding tot de productiemiddelen, twee klassen: de kapitalisten en de proletariërs. Uit de productieverhoudingen ontspruiten dus feitelijke sociale toestanden die zich tot recht ontwikkelen en door een politieke macht worden beschermd.

“Verandering van de productiemiddelen heeft altijd een verandering van de productieverhoudingen tot gevolg,” stelt Marx, die eraan toevoegt: “De productieverhoudingen moeten dus regelmatig aangepast worden aan de gewijzigde productiemiddelen. Gebeurt dat niet, dan zal de aanpassing uiteindelijk met geweld tot stand gebracht worden.”

Concreet eist hij dat de productiemiddelen die een sociale rol vervullen niet het eigendom mogen blijven van één man of van een beperkt groepje mensen. Evenmin als iemand zich “de lucht” kan toe-eigenen, zou niemand zich de middelen die noodzakelijk zijn voor de zelfproductie van de mensheid mogen kunnen toe-eigenen.

Aangezien dit nu wel het geval is, zijn de verhoudingen tussen de kapitalisten en de proletariërs antagonistisch: als de kapitalisten niet overgaan tot de democratisering van de productiemiddelen, zullen de proletariërs de aanpassing tussen productiemiddelen en – verhoudingen met geweld doorvoeren.

De meeste socialistische partijen die op vandaag actief zijn, ook sociaal-democraten genoemd, worden door de communisten van de harde lijn aangeduid als “revisionisten” omdat zij zich op de theorie van Marx beroepen, maar voor het doorvoeren van de noodzakelijke hervormingen rekenen op electorale overwinningen in plaats van geweld.

Vaak proberen zij voor het bereiken van hun doelstellingen “een progressistisch front” op te bouwen waarbij ze streven naar samenwerking met de groenen en communistische splintergroepen en met de linkse vleugels van de christen-democraten en van nationalistische of regionale partijen. Een van de grootste hinderpalen bij de vorming van het progressief front is de steeds minder aanvoelde onderdrukking binnen het bestaande systeem, waardoor allianties vaak rond andere thema's opgebouwd worden.

Marx legde uit dat verdrukking van het proletariaat een wezenlijk kenmerk is van het kapitalisme. Immers, het motief van elke onderneming binnen dit bestel is “winst maken”. Maar wat is winst? Winst is herleidbaar tot “onbetaalde arbeid”. Om meer winst te realiseren zal de kapitalist de arbeidsdag zo lang mogelijk maken en het loon zoveel mogelijk drukken. Bovendien wordt de winstvorming bedreigd door de vrije concurrentie, die de kapitalist verplicht steeds meer en goedkoper te produceren. Hierdoor ontstaat een schaalvergroting: immers, om de kostprijs per afgewerkt product te drukken, breiden de bedrijven uit. Als gevolg hiervan gaan kleine bedrijven ten onder in de concurrentiestrijd of worden ze opgeslorpt door de grote. Bij gevolg vermindert het aantal kapitalisten, terwijl het aantal proletariërs

toeneemt.

Doordat arbeid voor kapitalisten koopwaar is, en dus onderhevig aan de wet van vraag en aanbod, streeft het kapitalisme ernaar om voldoende werkloosheid te behouden. Door bewust onvoldoende arbeidsplaatsen te scheppen, drukken zij immers de lonen (de prijs van de arbeid).

Beide symptomen samen leiden tot de “verelendung” van het proletariaat: de verdrukking van de arbeider.

Bovendien veroorzaken zij periodieke crises: omdat het proletariaat niet over de nodige middelen beschikt om de geproduceerde goederen te kopen, stort de markt met geregelde tussenpozen in. De magazijnen geraken vol, de productie wordt verminderd en steeds meer

mensen worden werkloos. Deze situatie duurt tot wanneer een bodem bereikt wordt en de vraag naar goederen langzaam aan opnieuw toeneemt, waarna het productiepeil opnieuw de hoogte ingaat ... tot als een nieuwe crisis opdoemt.

Tegenstanders van Marx voeren aan dat de feiten hem ongelijk geven: meer dan honderd jaar later is het precies de sovjetunie, de grootste communistische staat, die ten onder gegaan is, terwijl de arbeiders in de kapitalistische landen het beter hebben dan ooit tevoren.

Dat wij het niet zo slecht hebben als Marx destijds voorspelde, is hoofdzakelijk hieraan te danken dat de kapitalisten uit vrees dat de verelendung uiteindelijk tot een explosie zou leiden waarbij de niets meer te verliezen hebbende arbeiders hun beulen zouden terechtstellen en massaal zouden voor het Marxisme kiezen en onder druk van de constitutionele reformistische partijen, waarin de politieke stem van de arbeiders veel zwaarder doorweegt dan een eeuw geleden, zelf een beperkte socialisering doorvoerden.

Tijdens momenten van bloei van het kapitalisme heeft dit er, vooral in Europa, toe geleid dat steeds meer sociale voorzieningen in het systeem opgenomen werden. Waakzaamheid blijft evenwel geboden want aan de eigenlijke structuur van de kapitalistische maatschappij werd tot op heden niet geraakt. Vooral in periodes van crisis valt op hoe zwak de positie van de werkende bevolking feitelijk is. Vaak genoeg wekt ook de hevigheid waarmee kapitalistische belangen verdedigd worden de nodige verwondering.

Marx zegde dat een gewelddadige revolutie noodzakelijk is om tot een betere wereld te komen, omdat de kapitalisten hun belangen steeds met geweld zullen blijven verdedigen. Wij hebben reeds vermeld dat er andere mogelijkheden zijn. Het bestaan hiervan sluit echter niet uit dat de kapitalisten toch naar de “oude middelen” teruggrijpen om hun belangen te verdedigen. Spijtig genoeg zijn de voorbeelden op dit vlak legio.

Een droevig voorbeeld vormen bijvoorbeeld de gebeurtenissen die in 1973 en de daarop volgende jaren plaats vonden in Chili: nadat met alle mogelijke middelen vruchteloos geprobeerd werd de democratische verkiezing van een communistische president te verhinderen, werd de regering door het leger omver geworpen.

Hoewel aanvankelijk alle betrokkenheid ontkend werd, kwam al vlug aan het licht dat de militaire staatsgreep voorbereid was in samenwerking met de Verenigde Staten en dat de belangrijkste kapitalistische landen van Europa op voorhand geïnformeerd werden. Ook de Katholieke Kerk had haar akkoord betuigd.

Vele landen in deze wereld worden geregeerd door marionettenregeringen die hun bevolking tiranniseren en uitzuigen. Zolang de belangen van de Noord-amerikaanse en Europese kapitalisten niet in het gedrang komen, gedijen zij veelal ongestoord. Het onrecht dat de

geïndustrialiseerde wereld de derde wereldlanden aandoet is zo geïnstitutionaliseerd dat zelfs volkerenmoord (Guatemala, Nicaragua, El Salvador) wordt getolereerd uit vrees voor verlies aan winst en invloed in geval van een overwinning van het volk (want wat voor zin heeft het om in dergelijke gevallen van 'opstandelingen' te spreken?).

Waar het neo-liberalistisch kapitalisme zijn masker afwerpt, kan men moeilijk anders dan diep respect opbrengen voor mensen als Oscar Romero, die liever stierf dan te op te houden het onrecht aan te klagen. Maar ook de vele journalisten, de duizenden naamloze vakbond militanten en de tienduizenden gewone arbeiders die vermoord werden omdat zij het institutionele onrecht niet langer konden verdragen, verdienen onze bijzondere waardering.

In de extreme omstandigheden die heersen in diverse landen, kan het niet anders of er zullen altijd opnieuw mensen zijn die, zoals de priester Camilo Torres en de dokter Ernesto Che Guevara, het wapen opnemen en geweld met geweld beantwoorden en vaak met het geweer in de hand sterven voor het grootste ideaal van de mensheid: de verdediging en bevrijding van de verdrukten.

Er zijn mensen nodig die de ogen van de wereld openen voor de barbaarsheid van een systeem dat door ons allen mee in stand gehouden wordt. Wanneer zelfs iemand als Robert Kennedy zich bij een bezoek aan Zuid Amerika niet kon inhouden op te merken: "hier zou ik communist zijn", doet dat toch voor alle weldenkende mensen een belletje rinkelen?

In zijn "pedagogie van de onderdrukten" leert Paulo Freire (Brazilië 1921-1997) dat mensen al te gemakkelijk de manier van denken en handelen van hun verdrukters overnemen. Iedereen wil wat graag rijk en invloedrijk zijn. De droom wordt extra levend gehouden doordat wij heel af en toe horen van mensen die door toeval (de lotto) of eigen verdienste (muziek, sport, ...) effectief mochten ontsnappen aan hun juk. De werkelijkheid is heel anders voor 99,99% van de mensen.

Als gewone mensen zal onze eerste zorg altijd uitgaan naar onze persoonlijke situatie: deze van onszelf en ons gezin. Als klein land zal het onze altijd moeten rekening houden met de grotere landen waarmee het economisch, sociaal en politiek geallieerd is. Dit neemt niet weg dat elk van ons zich, los van tijdelijke hypes, dient bewust te zijn van de eigen realiteit, zich kritisch dient op te stellen tegenover een berichtgeving door media die gecontroleerd worden door belangrijke kapitalistische groepen of politieke groeperingen die hun leden vooral uit deze groeperingen rekruteren, en het aan zichzelf verplicht is consequentie na te streven bij het uitoefenen van zijn politieke rechten.

Synthese: Eddy Adriaens